

УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© 2017 ДРИГА С. Г., МІЩЕНКО І. Д.

УДК 658.14

Дрига С. Г., Міщенко І. Д.

Управління власним капіталом торговельних підприємств у кризових умовах господарювання

Розглянуто особливості процесу управління власним капіталом торговельних підприємств у кризових умовах господарювання; дефініцію управління власним капіталом як системи узгоджених елементів. Проведено аналіз динаміки та зміни структури власного капіталу торговельних підприємств і визначено основні проблеми, пов'язані з формуванням власного капіталу. Наведено систему управління власним капіталом, що забезпечить підвищення ефективності процесів формування та використання власного капіталу. Під час розгляду процесу управління власним капіталом торговельними підприємствами було зазначено позитивні та негативні аспекти. Встановлено, що роздрібні підприємства стикаються з проблемою управління власним капіталом через особливості структури капіталу в цілому. У структурі капіталу підприємства торгового сектора спостерігається значне переважання залучених і позикових коштів. Встановлено, що найбільша частка у власному капіталі належить статутному капіталу. Визначено, що за останні роки збільшення непокритого збитку перешкоджає фінансуванню стабільного розвитку комерційних підприємств. Доведено, що одним із методів оптимізації власного капіталу торговельних підприємств є впровадження системи ефективного управління цим видом капіталу. Ця система повинна складатися комплексне поєднання взаємопов'язаних елементів, таких як: об'єкта та предмета управління, мети управління, завдань, етапів, принципів, функцій і методів управління. Схематично наведено взаємодію елементів управління власним капіталом торговельного підприємства. Детально розглянуто характеристики кожного елемента системи.

Ключові слова: власний капітал, управління власним капіталом, елементи системи управління власним капіталом.

Рис.: 2. Табл.: 1. Бібл.: 9.

Дрига Сергій Георгійович – доктор економічних наук, професор, викладач, кафедра економіки та фінансів підприємства, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: sagird53@gmail.com

Міщенко Ігор Данилович – аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: igorm@i.ua

УДК 658.14

UDC 658.14

Дрига С. Г., Міщенко І. Д. Управление собственным капиталом торговых предприятий в кризисных условиях хозяйствования

Рассмотрены особенности процесса управления собственным капиталом торговых предприятий в кризисных условиях хозяйствования, а также дефиниция управления собственным капиталом как системы согласованных элементов. Проведен анализ динамики и изменения структуры собственного капитала торговых предприятий, и определены основные проблемы, связанные с формированием собственного капитала. Предложена система управления собственным капиталом, которая обеспечит повышение эффективности процессов формирования и использования собственного капитала. При рассмотрении процесса управления собственным капиталом торговыми предприятиями были отмечены положительные и отрицательные аспекты. Установлено, что розничные предприятия сталкиваются с проблемой управления собственным капиталом из-за особенностей структуры капитала в целом. В структуре капитала предприятия торгового сектора наблюдается значительное преобладание привлеченных и заемных средств. Установлено, что наибольшая доля в собственном капитале принадлежит уставному капиталу. Определено, что за последние годы увеличение непокритого убытка препятствует финансированию устойчивого развития коммерческих предприятий. Доказано, что одним из методов оптимизации собственного капитала торговых предприятий является внедрение системы эффективного управления этим видом капитала. Данная система должна составлять комплексное сочетание взаимосвязанных элементов, таких как: объекта и предмета управления, целей управления, задач, этапов, принципов, функций и методов управления. Схематично показано взаимодействие элементов управления собственным капита-

Dryha S. H., Mishchenko I. D. Management of Equity Capital of Trading Enterprises under Crisis Economic Conditions

Features of the process of managing equity capital of trading enterprises under crisis economic conditions as well as the definition of equity capital management as a system of coordinated elements are considered. The dynamics and changes in the structure of equity capital of trading enterprises are analyzed, and the main problems associated with the equity capital formation are identified. There proposed a system of equity capital management, which will ensure an increase in the effectiveness of processes of formation and use of equity capital. When considering the process of managing equity capital of trading enterprises there noted both positive and negative aspects. It is established that retail enterprises face the problem in managing their equity capital due to peculiarities of the capital structure as a whole. In the capital structure of an enterprise in the trade sector there is a significant predominance of attracted and borrowed funds. It is found that the largest share in the equity capital of the enterprise belongs to the charter capital. It is determined that recently the increase in uncovered loss impedes the financing of sustainable development of commercial enterprises. It is proved that one of the methods of optimizing equity capital of trading enterprises is introduction of a system of effective management of this type of capital. The system should represent a complex combination of interrelated elements, such as object and subject of management, management objectives, tasks, stages, principles, functions and methods of management. The interaction of the elements in the system of enterprise equity capital management is schematically shown. The characteristics of each element of the system are considered in detail.

Keywords: equity capital, equity capital management, elements of the system of equity capital management.

лом торгового підприємства. Детально розглянуті характеристики кожного елемента системи.

Ключевые слова: собственный капитал, управление собственным капиталом, элементы системы управления собственным капиталом.

Рис.: 2. Табл.: 1. Библ.: 9.

Дрыга Сергей Георгиевич – доктор экономических наук, профессор, преподаватель, кафедра экономики и финансов предприятия, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: sagird53@gmail.com

Мищенко Игорь Данилович – аспирант кафедры экономики и финансов предприятия, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: igormt@i.ua

Fig.: 2. Tbl.: 1. Bibl.: 9.

Dryha Sergii H. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Lecturer, Department of Economics and Finance of the Enterprise, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: sagird53@gmail.com

Mishchenko Ihor D. – Postgraduate Student of the Department of Economics and Finance of the Enterprise, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: igormt@i.ua

Постановка проблеми. Функціонування та розвиток підприємств будь-якої сфери господарювання потребує залучення фінансових ресурсів, які формують загальний обсяг капіталу. Одним із джерел забезпечення ефективності діяльності підприємства та його фінансової незалежності та стійкості є власний капітал. В умовах постійної зміни кон'юнктури ринку та нестабільності економічного середовища в державі торговельним підприємствам необхідно приділяти особливу увагу процесу управління власним капіталом, який включатиме розробку оптимальної системи управління процесами формування та використання цього виду капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти та проблеми процесу управління власним капіталом розглядалися та досліджувалися багатьма науковцями. Найбільше відображення щодо вивчення цього питання можна прослідкувати в працях таких учених: Плікус І. Й., Міщук Є. В., Міщенко В. В., Харчук С. А., Стефанишин О. Б., Харченко Н. В., Бланк І. А., Янчева Л. М., Качена Н. Б., Чміль Г. А., Лоханова Н. О.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Незважаючи на досить значну кількість наукових праць, присвячених цьому питанню, окремі її аспекти недостатньо досліджені та висвітлені в економічній літературі. Так, у наукових дослідженнях мало уваги приділяється вивченню особливостей процесу управління власним капіталом в особливій галузі господарювання – торговельній.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення процесу управління власним капіталом торговельних підприємств шляхом розгляду основних принципів, завдань і етапів цього управління та встановлення факторів, які впливають на цей процес у кризових умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Функціонування торговельних підприємств у сучасних умовах господарювання неможливе без формування належного обсягу капіталу, одним із видів якого є власний капітал. Саме цей вид капіталу підприємства, в тому числі торговельної сфери, в кризових умовах та умовах нестабільного стану економіки, є запорукою стабільності та подальшого сталого функціонування суб'єкта господарювання.

При здійсненні діяльності торговельних підприємств у кризових умовах господарювання виникають різноманіт-

ні ризики фінансового характеру, які необхідно враховувати при визначенні структури капіталу. Можна стверджувати, що власний капітал підприємства є менш ризикованим, ніж запозичений, і сприяє збереженню фінансової стійкості та незалежності. Однак при цьому необхідно враховувати як позитивні риси власного капіталу, так і негативні. Як зазначає Плікус І. Й., власний капітал характеризується такими позитивними та негативними рисами [1]:

- простота залучення використання;
- вища дохідність і здатність генерувати прибуток;
- підвищення конкурентостійкості підприємства;
- обсяг власного капіталу обмежений, тому підприємство може втратити можливість розширення діяльності та збільшення рентабельності за рахунок залучення позикових коштів за допомогою ефекту фінансового левериджу;
- часто власний капітал, залучений із зовнішніх джерел, має вищу вартість порівняно із позиковим капіталом.

Ефективний процес формування, використання, оптимізації структури власного капіталу залежить від політики управління капіталом. Управління власним капіталом – це система узгодження елементів, задач, принципів, які займаються регулюванням процесу розробки та реалізації управлінських рішень щодо руху власного капіталу в заданих параметрах [2, с. 47].

Одним із найважливіших напрямів управлінської діяльності на підприємстві є організація системи управління, що забезпечувала би можливість зниження собівартості й одержання прибутку при використанні капіталу підприємства. Уся діяльність керівників, менеджерів і фахівців підприємства в процесі підвищення ефективності та прибутковості його діяльності має бути спрямованою на забезпечення зростання продуктивності капіталу, зниження собівартості та підвищення прибутку. Лише за таких умов підприємство може функціонувати та розвиватись у сучасних умовах ринкової економіки [3, с. 112].

Проблема управління власним капіталом гостро стоїть перед торговельними підприємствами. Це пов'язано з особливостями побудови структури капіталу в цілому. Стефанишин О. Б. зазначає, що для підприємств торгівлі, порівняно з іншими галузями, характерна значно менша питома вага власного капіталу у сукупному

капіталі, близько 9 %. У структурі капіталу торговельної сфери спостерігається значне переважання позикових і залучених фінансових ресурсів [4]. Можна зазначити, що у торговельних підприємств спостерігається нестача

власного капіталу для забезпечення сталого розвитку. Наведемо динаміку зміни структури власного капіталу торговельних підприємств в Україні за 2011–2015 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Структура власного капіталу торговельних підприємств в Україні за 2011–2015 рр., тис. грн*

	2011	2012	2013	2014	2015
Власний капітал	105728,3	106525,9	97560,1	-24005,6	-67325,4
у тому числі:					
Зареєстрований капітал	107263,1	108265,4	128076,1	135236,7	136837,7
Додатковий капітал	21945,2	15379,8	17310,1	21784,1	25122,1
Резервний капітал	2104,5	211,4	2268,8	2238,4	2266
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-11802,5	-5507,1	-30914,3	-163134,9	-216299,3
Неоплачений та вилучений капітал	13782	13623,6	19180,6	20129,9	15251,9

* оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів згідно з КВЕД 2010

Джерело: сформовано авторами на основі [5]

З табл. 1 видно, що власний капітал має постійну динаміку зміни обсягу. Найбільшу частку у структурі власного капіталу займає зареєстрований, тобто статутний капітал, за рахунок якого торговельні підприємства формують значну частину власних основних і оборотних коштів. Згідно зі статистичними даних оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів протягом останніх двох аналізованих років – єдина сфера, де зафіксовано від'ємне значення власного капіталу, що пов'язано зі значним зростанням непокритого збитку за останні роки. Саме непокритий збиток, який спостерігається протягом аналізованого періоду, зменшує загальну суму власного капіталу та перешкоджає фінансуванню стабільного розвитку підприємства. Тому ця ситуація у торговельній сфері потребує змін, основа яких полягає в оптимізації власного капіталу, одним із заходів якої є впровадження системи ефективного управління цим видом капіталу.

Розглянемо детальніше тенденції зміни структури власного капіталу торговельних підприємств у розрізі їх складових по КВЕДу 2010. Одним з напрямів діяльності торговельних підприємств згідно з КВЕДу 2010 є оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт. Для торговельних підприємств цього напрямку характерне чітке зменшення загального обсягу власного капіталу протягом 2012–2015 рр. Так, у 2012 році власний капітал складав 12609,4 тис. грн, а в 2015 році відбулось його скорочення на 9716,3 тис. грн. Особливостями цього виду діяльності є те, що найбільшу частку у структурі власного капіталу займає зареєстрований капітал, у той же час в 2014–2015 рр. спостерігається збитковість діяльності.

Наступним напрямом діяльності торговельних підприємств є оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами. Діяльність підприємств цього напрямку характеризується значним збитком, що в загальному результаті впливає на зменшення суми власного капіталу. Так, від'ємне значення власного капіталу станом на 2015 рік склало -53313,7 тис. грн. Аналогічна ситуа-

ція з формуванням власного капіталу спостерігається і для торговельних підприємств роздрібною торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами. Від'ємне значення власного капіталу у 2015 році для таких підприємств склало -16904, тис. грн. Утворення від'ємного значення власного капіталу спричинено утриманням непокритого збитку.

В сучасних умовах господарювання торговельних підприємств важливим є визначення та конкретизація окремих елементів процесу управління власним капіталом, які в сукупності формують комплексну систему управління. Система управління власним капіталом торговельного підприємства включає в себе елементи: об'єкт і предмет управління, мета управління, завдання, етапи, принципи, функції, методи управління. В цілому систему управління власним капіталом можна умовно поділити на взаємопов'язані процеси: процес управління формуванням власного капіталу та процес управління використанням власного капіталу. Схематично комплексну систему управління власного капіталу торговельного підприємства наведено на рис. 1.

Розглянемо детально кожен із наведених елементів системи управління власним капіталом торговельного підприємства. Об'єктом управління власним капіталом є сам капітал торговельного підприємства. Предметом управління виступають процеси формування та ефективного використання власного капіталу.

Метою управління капіталом є задоволення потреби у фінансових коштах за різними напрямками діяльності підприємства й оптимізація його структури з позицій забезпечення умов ефективного використання для збільшення вартості підприємства [6, с. 274]. Мета управління власним капіталом торговельного підприємства розкриває необхідність оцінювання формування достатнього обсягу капіталу при змінних умовах господарювання та визначення пріоритетів використання капіталу для подальшого забезпечення отримання прибутку підприємством.

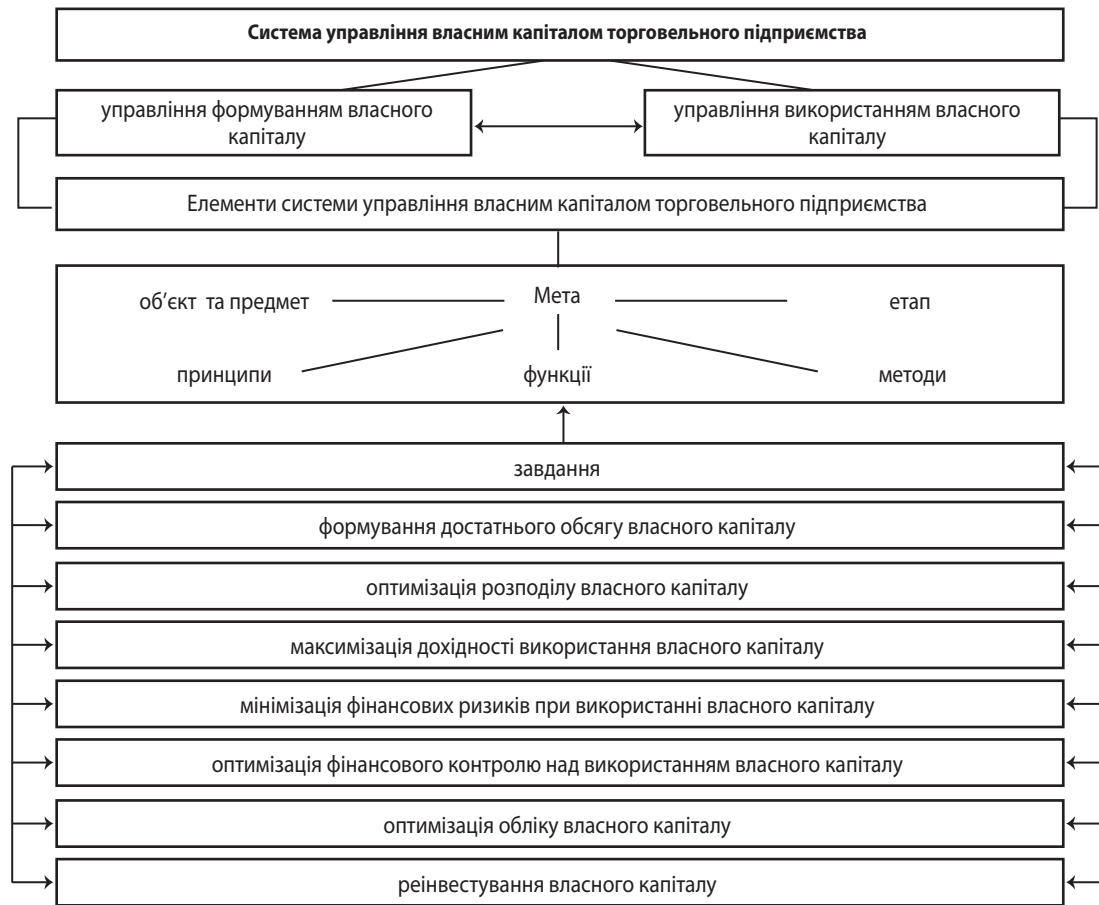

Рис. 1. Система управління власним капіталом торговельного підприємством

Джерело: сформовано авторами

Наступним елементом системи управління власним капіталом підприємства є завдання, які сприяють досягненню поставленої мети. Як зазначає Бланк І. А., основними завданнями системи управління капіталом підприємства є [7, с. 259]:

- формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства. Передбачає визначення загальної потреби в розмірі капіталу для фінансування необхідних підприємству активів;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання. Передбачає аналіз найбільш ефективного використання капіталу за окремими видами діяльності та господарськими операціями; формування пропорцій майбутнього використання капіталу, які забезпечать досягнення умов найбільш ефективного його функціонування та зростання ринкової вартості підприємства;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, за запланованого рівня його дохідності;
- підтримка постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку. Така рівновага характеризується високим рівнем фінансової стійкості та платоспроможності підприємства на

всіх етапах його розвитку та забезпечується формуванням капіталу і його авансуванням у необхідних обсягах у високоліквідні види активів;

- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників;
- оптимізація обороту капіталу. Передбачає ефективне управління потоками капіталу в процесі окремих циклів його кругообігу на підприємстві;
- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу, як правило, у найбільш доходні активи та операції, що забезпечують необхідний рівень його ефективності в цілому.

Для оптимізації процесу управління власним капіталом торговельного підприємства важливим є послідовне здійснення цього процесу, яке включатиме в себе етапи, зображені на рис. 2.

Процес управління власним капіталом на торговельному підприємстві має ґрунтуватися на основі принципів, які поєднують методологічні принципи системи управління капіталом і загальні принципи управління [8, с. 43]:

- інтегрованості, який передбачає здійснення управління капіталом у межах загальної системи управління підприємства;
- координації, який здійснює спрямування дій управлінців на досягнення узгодженості управ-

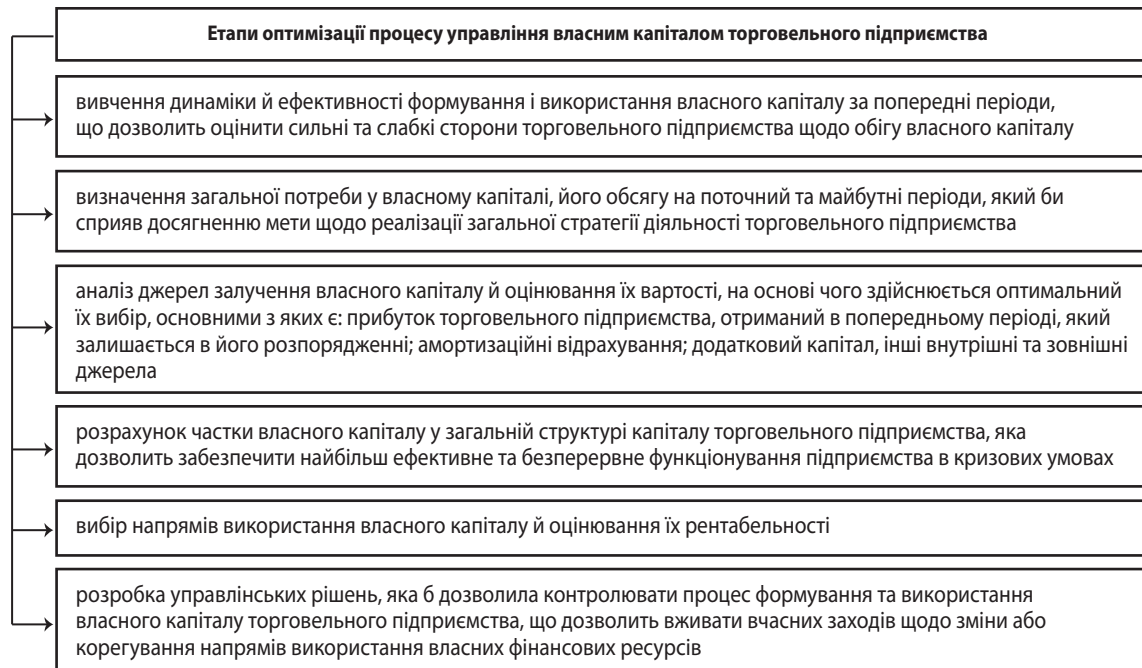

Рис. 2. Етапи оптимізації процесу управління власним капіталом торговельного підприємства

лінських рішень у сфері власного капіталу з рішеннями щодо активів підприємства;

- оптимальності, полягає в обґрунтуванні управлінських рішень щодо обсягу власного капіталу та всіх його складових на підставі визначення оптимального їх розміру;
- науковості, який дозволяє застосовувати під час вирішення завдань управління власним капіталом сучасні методи аналізу, планування та прогнозування;
- гнучкості, який передбачає швидке реагування на зміну зовнішніх і внутрішніх умов функціонування підприємства шляхом зміни оперативних і стратегічних задач управління власним капіталом;
- своєчасності, який забезпечує своєчасне прийняття управлінських рішень щодо формування і використання кожної складової власного капіталу на підставі оперативної отриманої достовірної інформації;
- безперервності, який забезпечує постійність і безперервність процесу управління власним капіталом задля забезпечення досягнення його головної мети та реалізації загальної стратегії розвитку підприємства;
- раціональності, який впливає на раціональне розміщення всіх складових власного капіталу на різних стадіях відтворювального процесу підприємства;
- цільової спрямованості, що передбачає орієнтацію на цілі та завдання, які на цей момент ставить перед собою підприємство;
- єдності, що забезпечує узгодження і відповідність цільовим параметрам ринкового функціонування мети та завдань управління власним капіталом підприємства.

Наступним важливим елементом процесу управління власним капіталом торговельного підприємства є спеціалізовані управлінські типові та регулярні дії, які включають у себе функції. Як зазначає Лоханова Н. О., управління капіталом підприємства виконує такі функції [9, с. 165]:

- функція організації – створення умов для функціонування капіталу, що передбачає наявність різних джерел його утворення, персоналу з певними повноваженнями, визначення фінансових методів, важелів та інструментів управління власним капіталом підприємства;
- функція планування – визначення необхідного обсягу та структури капіталу відповідно до потреб підприємства, розробка заходів для розв'язання завдань стратегічного та тактичного управління власним капіталом;
- функція регулювання – виправлення виявлених у процесі контролю недоліків, збоїв і відхилень у формуванні та використанні капіталу шляхом розроблення і впровадження відповідних заходів із їх усунення;
- функція мотивування – спонукання працівників підприємства до діяльності, що забезпечує досягнення визначених цілей управління капіталом;
- функція розпорядження – управління капіталом підприємства відповідно до поставлених тактичних і стратегічних завдань.

Ще одним елементом системи управління власним капіталом торговельного підприємства є методи управління, які спрямовані на створення та забезпечення умов для виконання завдань і досягнення цілей раціонального формування та використання власного капіталу. В системі управління власним капіталом торговельного підприємства можна виділити такі методи управління:

- формалізовані методи, які являють собою аналіз суто інформаційних даних, які мають суто числовий вираз і можуть виражатися в грошовому еквіваленті. Ці методи включають у себе статистичні та структурні методи, за допомогою яких можна проаналізувати динаміку зміни обсягу, структури, рентабельності, прибутковості власного капіталу минулих і поточних періодів, а також здійснити прогноз на майбутні періоди;
- неформальні методи, які базуються на ухваленні ефективних управлінських рішень керівника, що, своєю чергою, ґрунтуються на аналітичних здібностях, набутому досвіді й освіті. Ці методи передбачають узгодження оптимального вибору щодо формування та використання власного капіталу на основі порівняння альтернатив та оптимізації процесів.

Комплексна система управління власним капіталом торговельних підприємств, яка включає всі зазначені елементи, сприяє полегшенню процесу управління капіталом на підприємстві, оптимізації його процесів і покращенню результативності діяльності в цілому в кризових умовах господарювання.

Висновки. Проведене дослідження особливостей процесу управління власного капіталу показує, що ефективне управління капіталом полягає не лише в контролі за рухом і динамікою, а й у пошуку шляхів оптимізації формування та використання власного капіталу. В кризових умовах господарювання власний капітал забезпечує мінімізацію ризиків при здійсненні діяльності та є запорукою фінансової незалежності. Однак, як показав аналіз статистичних даних обсягу та структури власного капіталу торговельних підприємств за 2011–2015 рр., існує недостатність власного капіталу через отримання збитків протягом останніх років. Тому перед торговельними підприємствами стоїть завдання оптимізації формування та використання власного капіталу, якого можна досягти за рахунок впровадження системи управління власним капіталом, що включає комплексне поєднання таких елементів, як: об'єкт і предмет управління, мета управління, завдання, етапи, принципи, функції, методи управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Плікус І. Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2004. № 6. С. 35–44.
2. Міщук Є. В., Міщенко В. В. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення. *Агроекономіка*. 2015. № 24. С. 46–49.
3. Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 110–113.
4. Стефанишин О. Б. Дослідження особливостей складу та структури капіталу торговельної сфери // *Економіка. Управління. Інновації*. Серія: Економічні науки. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_2_28
5. Діяльність підприємств // Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Харченко Н. В. Управління власним капіталом акціонерного товариства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2011. № 3, Т. 1. С. 273–278.
7. Бланк І. А. *Финансовый менеджмент*. Киев: Ника-центр, 2001. 528 с.
8. Янчева Л. М., Кащенко Н. Б., Чміль Г. Л. *Обліково-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств торгівлі: теорія та практика: монографія*. Харків: ХДУХТ, 2016. 537 с.
9. Лоханова Н. О. Інформаційне забезпечення системи управління економічною стійкістю підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Серія: Економічні науки. 2005. Вип. 7, ч. 2. С. 163–170.

REFERENCES

- Blank, I. A. *Finansovyy menedzhment* [Financial management]. Kyiv: Nika-tsentr, 2001.
- «Dialnist pidpriemstv» [Activities of enterprises]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. sait*. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Kharchuk, S. A. «Suchasni problemy upravlinnia kapitalom pidpriemstva ta shliakhy yikh vyrishennia» [Modern problems of enterprise capital management and ways to solve them]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6 (2015): 110-113.
- Kharchenko, N. V. «Upravlinnia vlasnym kapitalom aktsionerohoho tovarystva» [Management of equity capital of a joint-stock company]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii vol. 1, no. 3* (2011): 273-278.
- Lokhanova, N. O. «Informatsiine zabezpechennia systemy upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu pidpriemstv» [Information support of the economic sustainability management system of enterprises]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky vol. 2, no. 7* (2005): 163-170.
- Mishchuk, Ye. V., and Mishchenko, V. V. «Osoblyvosti systemy upravlinnia vlasnym kapitalom pidpriemstva ta shliakhy yii vdoskonalennia» [Features of the enterprise equity management system and ways to improve it]. *Ahrosvit*, no. 24 (2015): 46-49.
- Plikus, I. I. «Systema monitorynhu dlia finansovoho prohnozu diialnosti pidpriemstva» [Monitoring system for the financial forecast of the enterprise]. *Finansy Ukrainy*, no. 6 (2004): 35-44.
- Stefanyshyn, O. B. «Doslidzhennia osoblyvostei skladu ta struktury kapitalu torhivelnoi sfery» [Investigation of the features of the composition and structure of capital in the trading sphere]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii. Serii: Ekonomichni nauky*. 2016. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=eui_2016_2_28
- Yancheva, L. M., Kashchena, N. B., and Chmil, H. L. *Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia kapitalom pidpriemstv torhivli: teoriia ta praktyka* [Accounting and analytical support for capital management of trade enterprises: theory and practice]. Kharkiv: KhDUKht, 2016.